

Nr 6

Utlåtande i anledning av väckta motioner om rätten till frimärken å vissa postförsändelser.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 243 av herr *Nils-Eric Gustafsson* och II: 313 av herr *Johansson* i Skärstad hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära åtgärder för sådan förändring att de frimärken, vilka avsändare betalt som porto, kommer mottagaren till del i enlighet med vad i motionerna angivits.

Motionärerna framhåller bl. a. filateliens stora utbredning i vårt land och dess värde som en stimulerande och trevlig hobby för alla åldrar och som gemenskapsfaktor inom familjen m. m. Många investerar stora summor i frimärken, vilket ger postverket betydande inkomster. Enbart vid postens filateliavdelning i Stockholm gav försäljningen förra året flera miljoner kronor.

Det är emellertid ett starkt irritationsmoment bland filatelisterna att postverket vid försändelser av bl. a. paket och postanvisningar återtar av avsändaren betalda frimärken. Märkena säljs sedan en andra gång som s. k. postklipp. En ändring bör ske.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från poststyrelsen och Sveriges Filatelist-Förbund.

Poststyrelsen anför följande.

De föreskrifter som närmare reglerar rättsförhållandet mellan Postverket och dess kunder finns intagna i Allmän poststadga som utfärdas av Poststyrelsen enligt bemyndigande i Kungl. Maj:ts instruktion för Postverket. I § 71 av nu gällande poststadga, som är utfärdad den 20 juni 1941, återfinns följande bestämmelse.

»Frimärke får icke av adressaten borttas från postanvisning eller adresskort, även om frimärken till motsvarande belopp sättes i stället.»

Angående bakgrunden till denna bestämmelse, som är av gammalt datum, kan nämnas följande.

Ett frimärke är i och för sig att anse som enbart ett postalt redovisnings- och kontrollmärke. Den avgift som postverket uppbär för en postförsändelse eller postanvisning utgör ersättning inte för frimärket utan för den tjänst som Postverket åtar sig att utföra genom att ta mot försändelsen eller anvisningen. När försändelsen eller postanvisningsmedlen lämnats ut har Postverket fullgjort sitt åtagande.

Frimärkena måste placeras på sätt som passar de postala behandlingsrutinerna. Föreskrifter härom har tagits in i poststadgan. Där stadgas bl. a. att frimärkning beträffande paket skall ske på adresskortet.

I sådana fall där Postverkets intressen inte berörs får adressaten förfoga

över frimärke på försändelse, när Postverket fullgjort sitt uppdrag. Så är fallet beträffande brev, postkort och korsband. När det gäller postanvisningar och paketadresskort förutsätter den interna kontrollen att frimärkena finns kvar även sedan medlen eller försändelsen lämnats ut. I fråga om postanvisningar spelar dessutom frimärket och dess valör samt på frimärket anbragt avtryck av datumstämpel en viktig roll för Postverkets kontroll av att anvisningen är äkta och inte utsatts för några manipulationer.

Bestämmelsen i § 71 liksom övriga bestämmelser i poststadgan är att anse som avtalsvillkor. Förhållandet mellan Postverket och den enskilde blir till sin rättsliga natur ett avtalsförhållande som uppkommer i och med att kunden anlitar verket och det är detta avtalsförhållande som bestämmelserna i poststadgan reglerar. Bestämmelsen i § 71 är nödvändig även i fortsättningen av skäl som ovan nämnts.

Bestämmelserna om frimärkets uppgifter och användning som postalt redovisnings- och kontrollmärke är i princip lika inom alla postförvaltningar. I den mån avvikelser förekommer, t. ex. beträffande frimärkets placering, beror de på skiljaktigheter i de postala rutinerna, vilka givetvis måste anpassas till förhållandena i det enskilda landet.

Poststyrelsen vill i detta sammanhang nämna att kamrer Ernst Löwenhielm i slutet av år 1960 hos Kungl. Maj:t hemställde bl. a. att bestämmelserna om postpaket skulle ändras så att den som önskade skulle äga rätt att frimärka paketet i stället för adresskortet. Denna framställning, som syftade till att ge adressat till paket möjlighet att få behålla frimärket, avstyrktes av Poststyrelsen såväl av praktiska skäl som ur kontrollsynpunkter. Framställningen föranledde inte någon Kungl. Maj:ts åtgärd (ämbetskrivelse från Kungl. Kommunikationsdepartementet 28.4.61, dnr A 787/60).

Med anledning av vad motionärerna anfört om försäljningen av Postverkets frimärksmakulatur vill Poststyrelsen anföra följande.

Då det visat sig att frimärkena på postanvisningar och adresskort är mycket begärliga för filatelisterna låter postverket, när nämnda handlingar inte längre erfordras ur kontroll- och reklamationsynpunkter, försälja denna s. k. frimärksmakulatur för att därigenom tillgodose de filatelistiska intressena. Försäljningen — i regel en gång årligen — sker efter anbudsförfarande och det är alltså filatelisterna själva och inte Postverket som bestämmer försäljningspriset.

Nettobeloppet vid försäljningen av frimärksmakulaturen tillföres Postverkets understöds-kassa. Denna är en under Postverkets förvaltning stående kassa, som har till ändamål att lämna understöd dels åt behövande änkor och barn efter avlidna personer som varit anställda hos verket, dels till semesterhemsverksamhet för verkets personal. Enligt § 2 i nuvarande reglemente för understöds-kassan som fastställdes av Kungl. Maj:t den 29 juni 1966 skall kassan tillföras bl. a. behållen inkomst vid försäljning av makulatur och äldre handlingar samt makulerade frimärken på dessa. Föreskriften att överskottet vid försäljningen av frimärksmakulaturen skall tillföras understöds-kassan går emellertid tillbaka på ett beslut av Kungl. Maj:t den 9 juni 1905. Det belopp som genom försåld frimärksmakulatur tillfördes kassan uppgick 1964 till 144 381 kr. och 1966 till 240 139 kr. (1965 skedde ingen försäljning på grund av omläggning av det tekniska förfarandet vid makulaturens iordningställande).

Försäljning av postal frimärksmakulatur förekommer även i många andra länder, bl. a. i Danmark och Norge.

Sveriges Filatelist-Förbund uttalar följande.

Förbundet delar helt motionärens inledningsvis uttalade åsikter rörande filateliens värde och betydelse som hobby. Detta är givetvis också anledningen till den synnerligen starka tillväxt, som filatelien haft inte minst under de senaste åren. I sammanhanget kan nämnas, att Sveriges Filatelist-Förbund för närvarande representerar cirka 100 föreningar med spridning över hela landet.

De av motionären påtalade förhållandena torde kunna ställas i samband med följande omständigheter, nämligen:

1. Det svenska postverket utger — till skillnad från åtskilliga andra länders postförvaltningar — de s. k. bruksmärkena i ett mycket stort antal valörer. Det kan nämnas, att av den s. k. »Tre-kronor»-serien i valörer över 1 krona under årens lopp utkommit över tjugotalet märken. Enbart i samband med årets portohöjningar utkom tre nya valörer, nämligen 1: 80, 1: 85 och 2: 80 kr.

2. De s. k. minnesserierna, som utges av postverket, omfattar — även här i motsats till flertalet andra länders postförvaltningars utgåvor — ofta utöver ett eller flera märken av lägre valör även ettärke av hög valör, som företrädesvis kommer till användning vid frankering av paket- och paketpostförskotts försändelser.

3. Frankering av sistnämnda slags försändelser får icke ske genom anbringande av frimärken på försändelsen utan skall enligt postverkets föreskrifter verkställas på de särskilda kort, som åtföljer försändelsen. Det kan i sammanhanget nämnas, att i vissa andra länder, exempelvis Schweiz, frimärken kan anbringas på själva försändelsen även när fråga är om paket. Det är icke tillåtet att avlägsna märken från dessa adresskort. Inte heller får den del av adresskortet, vari frimärken anbringats, fränskiljas av adressaten. Detta medför, att dessa frimärken med hög valör inte blir tillgängliga för samlarna förrän cirka tre år efter utgivningen, då postverket genom anbudsförfarande försäljer talongerna till adresskort. Försäljningen sker i poster om 3 ettkilospaket och priset för en sådan post varierade år 1966 från högst 450: — kronor till lägst 203: — kronor.

Det är uppenbart av intresse inte endast för svenska samlare av stämpade svenska frimärken utan även för utländska att förhållandevis snart få sina samlingar kompletta, detta gäller såväl ifråga om bruksmärkena som, och kanske i främsta rummet, i fråga om minnesserierna.

De möjligheter, som då står samlarna till buds, är att köpa av det fåtal märken, som kommer ut i marknaden, därigenom att brevårsändelser frankerats med de högre valörerna eller också, vilket torde vara det vanligaste, av de märken, som makuleras i samband med retursändningar av paket eller andra försändelser. I sistnämnda sammanhang tillgår ofta så, att postorderfirmor och andra, som har att erlægga returporto för returnerade försändelser, försäljer de högvalöriga märkena. De belopp, som denna försäljning inbringar, bidrar givetvis till att minska dessa företags returportokostnader. För frimärkssamlarna innebär det system, för vilket nu redogjorts, att de för att snarast efter utgivningen erhålla de höga valörerna stämpade, nödgas köpa dessa till priser, som ofta ligger endast obetydligt under nominalvärdet. — Sedan postverket därefter två å tre år senare

påbörjat försäljningen av s. k. kilovara, innehållande ifrågavarande högvalörer, reduceras priset för dessa högvalöriga märken till en bråkdel av vad samlaren erlagt.

Ur de synpunkter Sveriges Filatelist-Förbund har att företräda är det av stort intresse, att de av motionären begärda ändringarna kommer till stånd. Förbundet vill därför föreslå, att motionen föranleder Riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning i syfte att tillgodose det i motionen avsedda syftet.

Utskottet

Som framgår av poststyrelsens yttrande får enligt gällande bestämmelser frimärke icke borttagas från postanvisning eller adresskort. Föreskrifterna är betingade av de kontrollmetoder som tillämpas inom postverket.

Filatelien har enligt utskottets mening ett icke obetydligt värde som en stimulerande, lärorik och trevlig hobby och utskottet förutsätter att postverket, i den mån det kan förenas med kraven på ett kostnadsmässigt riktigt avvägt, rationellt kontrollsystem, är berett att tillmötesgå rimliga önskemål från filatelisternas sida. Däremot anser sig utskottet icke kunna förorda sådana direkta åtgärder av Kungl. Maj:t som föreslås i motionsyrkandet. Utskottet får därför hemställa,

att de likalydande motionerna I: 243 och II: 313 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 februari 1967

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Hellebladh, Eric Gustaf Peterson, Axel Kristiansson*, Hedlund, fru Hultell, herr Wååg, fru Diesen, fru Landberg och herrar Johan Olsson och Wirtén;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herrar Svensson i Kungälv, Dickson, Rimås, Wikner, Nilsson i Bästekille, Rask, Andersson i Örebro, Johansson i Växjö*, Wiklund i Härnösand och Johansson i Skärstad*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Dickson* och *Johansson* i Skärstad.